

מראי מקומות - מועד קטן

ח.

א. דהא עצים ואבנים בעלמא

לא מטמאן, והכא מטמאן

כ' תוס' דעצים ואבנים לאו דוקא, דאפי' בחבילי קש וחבילי תבן אמרי' כן, דבעלמא לא מטמאן והא מטמאן. וכ' המשנה למלך (טומאת צרעת יד, ד), דלכא' הי' שייך לומר דמה שאמר ר' יהודה דצריך לפנות הבית מכל מה שבתוכו, אי"ז שייך לטומאה כלל, אלא מצוה היא לפנות הבית מכל מה שבתוכו, ולא כדי להציל אותן הדברים מטומאה, שהרי אין שייך טומאה בהני דברים. אבל כ' דלכא' מהגמ' כאן לא משמע כן, דלשון הגמ' "דהא עצים ואבנים לא מטמאן" לא משמע דקאי על עצים ואבנים של הבית עצמו, דא"כ הול"ל בקיצור, דהבית אינו מקבל טומאה, ומשום דמחובר הוא, ואין שייך למה שהוא עצים ואבנים. ועוד, אם הוא רק מצוה לפנות את הבית, ואינו כדי להציל הדברים מטומאה, א"כ לימא ר"י דמשו"ה אין שייך לו ללמוד מנגעי בתים, משום דע"כ מה שממתינין לו לטמא הבית עד שמפנה הבית, אינו משום טומאה, שהרי בלא"ה דברים אלו אינם טמאים, אלא ע"כ גזה"כ הוא. ומכל זה מבואר חידוש בדברי ר' יהודה, דס"ל דלא רק דהבית עצמו יכול לקבל טומאה מחמת שהוא בית המנוגע, אלא אפי' כל מה שבתוך הבית, אף מה שאינו מקבל טומאה בדרך כלל, מקבל טומאה מחמת הא דנמצא בבית המנוגע.

לי ולא לאורי- הק' השפת אמת, הא אי' במשנה בנגעים דבית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו, והיינו מהאי קרא דלי ולא לאורי. וא"כ, י"ל דדוקא התם, דכל זמן שהבית אפל אין הנגע חשיב נגע בכלל, דוקא זה ממעטינן מלי ולא לאורי, משא"כ נגע בלילה, דראוי לראות נגע בבית זה ביום, אולי יכול לראות זה גם באורו בלילה. וע' בהערות להגרי"ש דהביא מהמשנה בנגעים (ריש פ"ז), דנגע שהי' קודם מתן תורה, או בעכו"ם קודם שנתגייר, ועדיין הנגע שם, טהור. והשתא יש לחקור, היכא שיש נגע בבית אפל, ואח"כ פתח חלונות לאותו בית, האם זה כמו נגע שהי' קודם מתן תורה או קודם שהעכו"ם נתגייר, שאין עליו שם נגע כלל, וטהור, או דלמא, ודאי הי' עליו שם נגע, אלא שהי' מחוסר היכי תמצא לטמאן, כיון שלא הי' אפשר לראותו, אבל אם אח"כ נפתחו החלונות, ודאי הי' שייך לטמאן. וכ' דמסתבר כצד השני, דודאי יש עליו שם נגע, אלא שאינו יכול לטמאן. ועפ"ז כתב ליישב קו' השפ"א הנ"ל, דכל הצד לחלק בין בית אפל ובין ראיית נגע בלילה הוא רק לפי צד הראשון, דנגע בבית אפל אין עליו שם נגע.

ב. לא יעורר אדם על מתו ולא

יספידנו קודם לרגל ל' יום

פרש"י, אם מת לו מת חודש או חדשיים קודם הרגל. וע' ברא"ש (סי' י"ג), שהביא בשם הראב"ד שהביא מהירושלמי דהא דתימא בישן, אבל בחדש מותר, איזהו חדש תוך ל' יום. כלומר, אם מת לו מת בתוך שלשים יום, אפי' ערב הרגל מותר לסופדו כדרכו, מפני שהמרידות כבד הוא בלבו על מיתת המת, ואין בו תוספת מפני ההספד. וכן פסק השו"ע (או"ח תקמ"ז, ג'), "כל ל' יום לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו לפני ל' יום קודם המועד". ועוד כ' שם (ה'), "נ"ל דמה שאנו נוהגים בתשלום שנה לספוד המת ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה, ומותר לעשותו בתוך ל' לרגל", וביאר המ"ב שם בשם הבית יוסף שהוא משום שאין דעתן להתאבל עי"ז, ואדרבה, מפסיקין אז מלהתאבל (ויש לע', מה שאנו נוהגין לומר הספדים בסוף שלשים אחר פטירת אדם רח"ל, האם מותר לעשות כן תוך ל' לרגל, וצ"ע לדינא).

ג. מפני ששמחת הרגל עליו

פרש"י, דהרבה הוא עוסק בשמחת הרגל, ואינו מצטער במלקט עצמות אביו ואמו. אבל הנמוקי יוסף (ג. בדפי הרי"ף) פי' דברי הגמ' באו"א, דתי' הגמ' הוא דכיון ששמחת הרגל עליו, אסור לו להתאבל, דאתי הרגל ודחי אבלות זה, ולכן אף דבדרך כלל חייב אדם להתאבל אם מלקט עצמות אביו ואמו, ברגל נדחה דין זה. ובדעת ר' יוסי, כ' בהערות להגרי"ש דגם הוא מודה שאינו נוהג בזה מנהג אבלות, אלא דס"ל דכיון דסכ"ס יהי' לו צעה, לכן אסור לו ללקט עצמות. אבל ר"מ ס"ל דכיון דצער זה אינו מצוה אלא רשות (ע' סוכה כה, ורש"י שם), לכן איננו אוסרים לו לעשות דבר משום שמא יבא לו איזה צער (ולכא' כוונתו או משום דחש רחוק הוא, או אפי' אם מצטער, לא יהי' צער הרבה, דהא גם ר"מ מודה דאסור לכהן לטמא אדם להיות מצורע, אע"פ שאין חיוב להצטער).

ד. מעשה באדם א' שכינס מעות לעלות לרגל וכו'

ע' ברא"ש (סי' י"ג) שהביא מהרי"ץ גיאות דלפי טעם זה, שתקנו כדי שיהי' לו מעות לעלות לרגל, יוצא דדין זה לא שייך אלא בזמן הבית, שהיו עולין לרגל, אבל בזמן הזה אין שייך דין זה כלל. אבל הביא מהרמב"ן דהק' ע"ז, דא"כ לימא איכא בינייהו בזמן הזה, ולמה נקט רק דקעביד בחנם. ולכן כ' דודאי אף בזמן הזה אסור, אי משום דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, אי משום דלאו דוקא משום עליית רגל, אלא ה"ה נמי דלענין הוצאות שמחת הרגל שייך תקנה זו, דאדם מקמץ מעות לצורך המועד, ואתי לבטולי משמחת הרגל.